अध्याय 47

पुनर्जन्म :-
वीरभद्रप्पा र चेनसाप्पा
(सर्प र भ्यागुता) को कथा

गएको अध्यायमा बाबाले भन्नु भएको दुई बोकाको पूर्व जन्मको कथा थियो। यो अध्यायमा केही अरू पनि पूर्व जन्मको संझनाको वर्णन गरिएको छ। प्रस्तुत कथा वीरभद्रप्पा र चेनबसाप्पाको सम्बन्धमा छ।

प्रस्तावनाः-
हे! त्रिगुणातीत (सत्व, रज, तम तीनै गुणभन्दा परका) ज्ञानावतार (ज्ञानकै अवतार) श्री साई हजूरको मूर्ति कस्तो भव्य (रोबदार) र सुन्दर छ। हे अन्तर्यामिन् (हृदय भित्रको कुरा जान्ने) हजूरको श्री मुखको आभा (कान्ति) धन्य छ। त्यसलाई एकैछिन मात्रै हेर्नाले पनि पूर्व जन्मका सम्पूर्ण दुःखहरूको नाश भएर सुखको ढोका खुल्न जान्छ। तर हे मेरा प्यारा श्री साई ! हजूरले सदैव अरूको असल मात्र गर्ने स्वभावबाट नै केही कृपा दृष्टि गरिदिनु भयो भन त्यतिबेला यो ढोका खुल्ने केही आशा हुन सक्दछ। हजूरको नजर मात्रले नै हाम्रो कर्म बन्धन छिन्न-भिन्न हुन जान्छन् र हामीलाई आनन्दको प्राप्ति हुन जान्छ। गंगामा नुहाउनाले सम्पूर्ण पाप नष्ट हुन जान्छ।

तर गंगामाई पनि वहाँहरू कहिले आउनु हुन्छ र मलाई आफ्नो चरणको धूलोले पवित्र गरिदिनु हुन्छ भनी संतहरूको आगमनको बाटो सदैव उत्सुकतापर्वूक हेर्ने गर्दछिन्। श्री साई त सन्त चूडामणि (संतहरू मध्येका पनि सर्वश्रेष्ठ) हुनुहुन्छ। अब वहाँबाट नै हृदय नै पवित्र पारिदिने यो कथा सुन्नुहोस्।

सर्प र भ्यागुता :-

श्री साईबाबाले भन्नु भयो एक दिन बिहानीपख आठ बजे जलपान पछि म घुम्न निस्के। जाँदा-जाँदै म एउटा सानो नदीको किनारामा पुगें। म निकै नै थाकिसकेको थिएँ। यसकारण त्यहाँ बसेर केही विश्राम गर्न लागें। केही बेरपछि नै मैले हात गोडा धोएर नुहाएँ। अनि मात्र मेरो थकाबट हट्यो र मलाई प्रसन्नताको अनुभव हुन लाग्यो। त्यो ठाउँबाट एउटा मान्छे हिंड्ने सानो बाटो र बयलगाड जाने बाटो थियो, जसको दुवैतिर बाक्लो रूपमा रूख थिए। मलय पवन (मलय पर्वतबाट आएको हावा) मन्द-मन्द बहिरहेको थियो। म कक्कड भर्न लाग्दा-लाग्दै मेरो कानमा एउटा भ्यागुतोको नराम्रोसँग कराएको आवाज पर्‍यो। म चकमक सल्काउँदै थिएँ। त्यत्तिकैमा एउटा यात्री त्यहाँ आयो र मेरो नजिकै बसी मलाई ढोगेर आफ्नो घरमा गएर भोजन तथा विश्राम गर्ने आग्रह गर्न लाग्यो। उसले कक्कड सल्कायो र खानको लागि मतिर बढायो। भ्यागुतो कराएको आवाज सुनेर ऊ त्यसको रहस्य जान्नको लागि उत्सुक भयो। मैले उसलाई बताएँ "आफ्ना पूर्व जन्मका कर्महरूको फल भोगिरहेको एउटा भ्यागुतो कष्टमा परेको छ। पूर्वजन्मका कर्महरूको फल यो जन्ममा भोग्नु पर्दछ। यसैले अब उसले चिच्याउनु व्यर्थ छ।" एक कश लिएर उसले चिलिम मतिर बढायो। अलिकति हेरौं त, आखिर कुरो केहो भनेर ऊ त्यतातिर जान लाग्यो। फेरि मैले उसलाई बताएँ "एउटा बडेमानको साँपले एउटा भ्यागुतोलाई मुखमा दबाएको छ, त्यसैले त्यो चिच्याइरहेको छ। पूर्व जन्ममा दुबै बडा दुष्ट थिए र अब यो शरीरमा आफ्ना कर्मका फल भोगिरहेछन्।" आगन्तुकले घटना स्थलमा गएर साँच्चिनै एउटा बडेमानको सर्पले एउटा बडेमान भ्यागुतोलाई आफ्नो मुखमा दबाइराखेको देख्यो।

फर्केर यसले मलाई लगभग घडी दुई घडीमा साँपले भ्यागुतोलाई निल्नेछ भनी बतायो। मैले भनें- "अहँ, यो कहिल्यै हुन सक्तैन। म उसको संरक्षक पिता हुँ र यसबेला म यहाँ उपस्थित छु। अनि सर्पको भ्यागुतोलाई निल्ने के तागत। के म यहाँ त्यसै बसेको छु र ? हेरन, म अहिले नै उसलाई कसरी रक्षा गर्छु। दोश्रो पटक कक्कड खाएपछि हामीहरू त्यो ठाउँमा गयौं। आगन्तुक (पछि आएको मान्छे) डराउन लाग्यो र कहीं सर्पले मलाई आक्रमण

नगर्दिओस् भनेर मलाई अधि जानबाट रोक्यो। म उसको कुरालाई अनास्था गरेर अगाडि बढें र दुवैलाई भन्न लागें–"अरे वीरभद्रप्पा ! के तेरो शत्रुलाई प्रशस्त फल मिलेको छैन र? उसलाई भ्यागुताको र तँलाई सर्पको योनि प्राप्त भएकै त छ नि ? अरे। अब त आफ्ना वैमनस्य छोड। यो ज्यादै नै लाजलाग्दो कुरा हो। अब त यो ईर्ष्या (डाहा) लाई छोडेर शान्तिसँग बस। यी शब्दलाई सुनेर सर्पले भ्यागुतालाई छोडिदियो र तुरून्तै नदीमा लोप भयो (हरायो)। भ्यागुतो पनि दौडेर भाग्यो र झाडीमा गएर लुक्यो।

त्यो यात्रीलाई बडो अचम्म लाग्यो। बाबाका शब्द सुनेर साँपले भ्यागुतालाई किन छोडिदियो र वीरभद्रप्पा र चेनबसाप्पा को थिए तथा उनीहरूको वैमनस्यको कारण के थियो? भन्ने कुरा यसले बुझन सकेन। यस्तो किसिमको विचार उसको मनमा उठि नै रह्यो। म ऊ सँगै त्यही रूखको तल फर्केर आएँ र कक्कड खाएपछि उसलाई यसको रहस्य सुनाउन लागें:-

मेरो निवासस्थान (बस्ने ठाउँ) बाट लगभग चार पाँच मिल टाढा पवित्र ठाउँ थियो। त्यहाँ एउटा महादेवको मन्दिर थियो। मन्दिर अत्यन्त जीर्ण-शीर्ण स्थितिमा (पुरानो भएर ढल्ले स्थितिमा) थियो। त्यसैले त्यहाँका बासिन्दाले त्यसको जीर्णोद्वार गर्नको लागि केही चन्दा जम्मा गरे। प्रशस्त धन जम्मा भयो र त्यहाँ नित्य पूजाको व्यवस्था गरी मन्दिर बनाउने योजनाहरू तैयार गरियो। एउटा धनाढ्य व्यक्तिलाई कोषाध्यक्ष बनाएर उसैलाई सम्पूर्ण काम हेर्ने देख्ने जिम्मेवारी सौंपिदिइयो। उसको काम खर्च आदिको यथोचित विवरण राखेर इमान्दारीसँग सबै काम गर्नु थियो। तर त्यो सेठ त एउटा महा कंजूस थियो। उसले मरम्मतमा ज्यादै नै थोरै मात्रामा खर्च गऱ्यो। यसैकारण मन्दिरको जीर्णोद्वार पनि त्यसैको अनुपातमा भयो। उसले सबै रकम खर्च गरिदियो। त्यसैको केही भाग आफैंले हडप गऱ्यो र आफ्नो गाँठबाट एक दाम पनि खर्च गरेन। त्यसको बोली बडो रसिलो थियो। यसैले उसले मानिसहरूलाई कुनै किसिमले संझायो बुझायो र काम पहिलेको झैं नै अधूरै रहन गयो।

मानिसहरू फेरि जम्मा भएर उसकहाँ गएर भन्न लागे-सेठ साहेब ! काम चाँडै नै पूरा गर्नोस्। तपाईले प्रयास नगारिकन यो काम पूरा हुने संभव कदापि छैन यसकारण तपाईले फेरि योजना बनाउनु होस्। हामी अरू पनि चन्दा उठाएर तपाईलाई दिन्छौं। यति भनी मानिसहरूहले फेरि चन्दा जम्मा गरेर सेठलाई दिए। उसले रूपियाँ त लियो तर, पहिलेको झैं नै केही काम नगरेर नै बसिरह्यो।

केही दिनपछि उसकी पत्नीलाई भगवान् शंकरले सपना दिनु भयो। सपनामा वहाँले भन्नु भयो- "उठ ! मन्दिरमा गजूर चढाऊ। जे जति तिमीले यो काममा खर्च गरौली, म त्यसको सय गुना बढी तिमीलाई दिउँला। उनले यो सपना पतिलाई सुनाइदिइन्। यो काम त धेरै रूपियाँ खर्च गराउने खाले छ भनी सेठ डरले थर्कमान भएर सोच्न लाग्यो। त्यसैले उसले यो कुरालाई आखिर त्यो त सपना नै हो। यसमा पनि कहीं कसैले विश्वास गर्न सक्दछ र? यदि यसै भएको भए महादेव मेरो अगाडि नै प्रकट भएर यो कुरा मलाई भन्नु हुन्न थियो र ? के म तिमीभन्दा ज्यादै टाढा थिएँ र? यो सपना मंगल गर्ने खाले होइन, यो त पतिपत्नीको सम्बन्ध बिगार्ने खाले हो। यसैले तिमी बिलकुल शान्त भएर बस। दिनेहरूको इच्छा विरूद्ध जम्मा गरिएको यस्तो धनको भगवानलाई कहाँ दरकार हुन्छ र ? वहाँ त सदैव प्रेमको भोको हुनुहुन्छ। त्यसैले प्रेम र भक्तिपूर्वक दिइएको एउटा नगण्य ताँवाको सिक्का पनि सहर्ष स्वीकार गरी लिनुहुन्छ इत्यादि कुरा गरेर खास कुरा टारिदियो।

तर महादेवले फेरि पनि सेठानीलाई सपनामा भन्नु भयो- "तिमी आफ्नो पतिका व्यर्थका कुरामा र ऊसँग जम्मा भएर रहेको धनतिर ध्यान नदेऊ र त्यस्तै ऊसँग मन्दिर बनाउनाको लागि पनि आग्रह नै नगर। म त तिम्रो प्रेम र भक्तिको नै भोको छु। जे जति तिमीलाई खर्च गर्ने इच्छा छ त्यो आफूसँग भएको बाटै गर।

यस पछि उनले आफ्नो पतिसँग छलफल गरेर आफ्ना बाबुबाट पाएका गहनाहरू बेच्ने निश्चय गरिन्। अनि त कंजूस सेठ अशान्त हुन लाग्यो। यसपटक उसले भगवान्लाई पनि धोका दिने विचार गर्‍यो। उसले कौडीकै मोलमा केवल एक हजार रूपियाँमा नै आफ्नी पत्नीका सम्पूर्ण गहना आफैंले किन्यो र एउटा बाँझो जमीनको भाग मन्दिरको

निमित्त लगाइदियो। त्यसलाई पत्नीले पनि चूपचाप स्वीकार गरेर लिइन्। सेठ्ले दिएको जमीन पनि उसको आफ्नै थिएन। यो त "दुवकी नाम गरेकी एउटी गरीब स्वास्नी मानिसले उसकहाँ एक सय रूपियाँमा बन्धक राखिएको जमीन थियो। धेरै समयसम्म दुवकीले ऋण चुकाएर त्यो फिर्ता लिन सकेकी थिइन, यसैले त्यो धूर्त कंजूसले आफ्नी पत्नी, दुबकी र भगवान्लाई पनि धोका दिया। जमीन ढुंग्यान भएको कारणले त्यसमा राम्रो मौसममा पनि केही फसल हुँदैनथ्यो। जेहोस् यस प्रकार यो लेनदेन समाप्त भयो। जमीन त्यो मन्दिरको पूजारीलाई दिइयो। ऊ त्यो पाएर ज्यादै खुशी भयो।

केही समयपछि एउटा विचित्र घटना घट्यो। एक दिन ज्यादै जोरसँग आँधी-बेहेरी आयो र अतिवृष्टि भयो। त्यो कंजूसको घरमा बिजुली गिऱ्यो अर्थात् वज्रपात भयो र त्यसको फलस्वरूपः पति पत्नी दुबैको मृत्यु भयो। दुवकीले पनि अन्तिम सास छोडी अर्थात् मरी। अर्को जन्ममा त्यो कंजूस मथुराको एउटा ब्राह्मणको कुलमा जन्मन पुग्यो र उसको नाम वीरभद्रप्पा राखियो। उसकी धर्म पत्नी पहिलेकै शिव मन्दिरकी पूजारीको घरमा छोरी भएर जन्मी। उसको नाम "गौरी" राखियो। "दुवकी" पुरूष बनेर मन्दिरको गुरव अर्थात् सेवक वंशमा पैदा भई। उसको नाम चेनबसाप्पा राखियो। पूजारी मेरा मित्र थिए र धेरैजसो मकहाँ आउने-जाने गर्थे। उनकी छोरी गौरी पनि मेरी भक्त थिई।

गौरी दिनदिनै युवती हुँदै गइरहिथी। त्यसले गर्दा उसको पिता पनि उसको हात पहेंलो गराउने अर्थात् विवाह गर्ने चिन्तामा डुबि रहन्थ्यो। मैले उसलाई चिन्ता गर्नुपर्ने आवश्यकता छैन वर स्वयं तिम्रो घरमा कन्याको खोजमा आउनेछ भनें। केही दिनपछि नै उसकै जातको वीरभद्रप्पा नामको युवक भिक्षा माग्दै-माग्दै उसको घरमा पुग्यो। मेरो रायले गौरीको विवाह उसको साथमा सम्पन्न भयो। पहिले त ऊ मेरो भक्त थियो। तर अब भने कृतघ्न बन्न गयो। यो नयाँ जन्ममा पनि उसको धनको तृष्णा हटने। यस समयमा उसले विवाहित जीवन बिताइरहेकोल मसँग केही उद्योग-धन्धाको सुझाव दिन भन्यो।
त्यसैबेला एउटा विचित्र घट्ना घट्यो। अचानक नै हरएक चीजको भाउ महंगो हुँदै गयो। गौरीको भाग्यले जमीनको माग ज्यादा हुन लाग्यो र सम्पूर्ण जमीन एक लाख मूल्यमा

अर्थात् गहनाको मोलभन्दा एक सय गुना बढी मूल्यमा बिक्न गयो। पचास हजार रूपियाँ नगर पहिले नै र दुई हजार रूपियाँ प्रतिवर्ष किश्तामा चुक्ता गरिदिने गरी निर्णय भयो। सबैलाई यो लेनदेन स्वीकार भएको थियो तर धनमा हिस्साको कारण उनीहरूको परस्परमा झगडा हुन लाग्यो। उनीहरू सल्लाह लिन मकहाँ आए। मैले भने जमीन त भगवान् को हो जो पूजारीलाई सौंपिएको थियो। त्यसैले यसको स्वामिनी अर्थात् धनी गौरी नै हो। त्यसैले उसको इच्छा खर्च गर्नु हुँदैन। उसको पतिको यसमा कुनै अधिकार छैन।

मेरो निर्णय सुनेर वीरभद्रप्पा मसँग रिसाएर "तिमी गौरीलाई फुस्ल्याएर उसको धन हडप्न चाहन्छौ" भनी भन्न लाग्यो। यी शब्द सुनेपछि भगवान्को नाम लिएर चूप लागें। वीरभद्रले आफ्नी पत्नीलाई पिट्यो पनि। गौरीले मध्याह्नको समयमा आएर मसँग भनी– "हजूरले मेरो पतिले भनेको कुराले नराम्रो नमान्नु होला। म त हजूरकी छोरी हुँ। ममाथि कृपा दृष्टि नै राख्नुहोस्"। ऊ यस्तो किसिमले मेरो शरणमा आएकाले मैले उसलाई "म सात समुद्रपार गरेर पनि तिम्रो रक्षा गर्नेछु" भन्ने वचन दिएँ।

अनि त्यसै रातमा गौरीलाई एउटा दिव्य सपना भयो। महादेवले आएर गौरीलाई भननुभयो–"यो सबै सम्पत्ति तिम्रो नै हो। यसबाट कसैलाई केही नदेऊ। चेनबसाप्पाको सल्लाहबाट केही रकम मन्दिरको लागि खर्च गर"।

यदि अरू कुनै काममा खर्च गर्ने तिमीलाई इच्छा लाग्यो भने मसजिदमा गएर बाबा (स्वयं म) सँग सल्लाह गर"। गौरीले आफ्नो दिव्य सपना मलाई सुनाइन् र मैले यस विषयमा उनीलाई उचित सल्लाह पनि दिएँ। मैले उनीलाई भनें "मूल धन चाहीं तिमी आफैंले लेऊ र ब्याजको आधा रकम चेनबसाप्पालाई देऊ। वीरभद्रको यसमा कुनै सम्बन्ध छैन"।

म यो कुरा गरिरहेकै बखतमा वीरभद्र र चेनबसाप्पा दुबै वहाँ झगाडिँदै आए। मैले दुबैलाई शान्त गराउने प्रयत्न गरें र साथै गौरीलाई मादेवले दिनु भएको सपना पनि सुनाएँ।

वीरभद्रप्पा रिसले चूर भयो र चेनबसाप्पालाई टुत्रा-टुत्रा पारेर मार्ने धम्की दिन लाग्यो। चेनबसाप्पा ज्यादै डरपोक थियो। मेरो खुट्टा समातेर रक्षाको लागि प्रार्थना गर्न लाग्यो। अनि मैले शत्रुबाट उसलाई छुटकारा गराइदिएँ।

केही समयपछि दुबैजनाको मृत्यु भयो। वीरभद्रप्पा सर्प बन्यो र चेनबसाप्पा भ्यागुतो। चेनबसाप्पाकी पुकार सुनेर तथा आफ्नो पैलो वचनको संझना गरी म यहाँ आएँ र यस्तो किसिमले उसलाई रक्षा गरी मैले आफ्नो वचन पूरा गरें। संकटको समयमा भगवान् दौडेर आफ्नो भक्तकहाँ जानुहुन्छ। वहाँले (भगवान्ले) मलाई यहाँ पठाएर चेनबसाप्पाको रक्षा गराउनु भयो। यो सबै ईश्वरको लीला नै हो।

यो कथाको यही शिक्षा हो कि भोग पूरा नभइन्जेलसम्म जसले जस्तो रोपको छ, त्यस्तै काटिरहन्छ। पछिल्लो जन्मको ऋण र त्यस्तै अरू मानिसहरूसँग गारिएको लेन-देनको व्यवहार जबसम्म पूरा हुँदैन त्यहाँसम्म छुट्कारा नै संभव हुँदैनं धनको तृष्णाले मानिसलाई पतन गरिदिन्छ र अन्तमा यसैबाट नै उसको विनाश हुन जान्छ।

श्री सद्गुरू साईनाथमा अर्पणहोस्।
मङ्गल होओस्